

Литература:

1. Аудиторская деятельность: организационные основы, стандарты, особенности отраслевого аудита. Составитель В.В.Калинин. – М.: ООО “ИКФ Омега - Л”, 2000. – 384с.
2. Аудит: Учебное пособие / Под ред. О.В. Ковалевой. – М.: Издательство ПРИОР, 2002. – 320с.
3. Облік і аудит у банку: Навч. Посіб./ за ред. Проф. С.К. Реверчука. – К.: Знання, 2007. – 630 с.
4. Аудит: Учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 410с. – (Серия «Высшее образование»).

Михайлюк М.А.

УДК 658.589(477)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК У МОДЕЛІ СТАНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Ринкові відносини, які переважають серед розвинутих країн світу і до яких прагне залучитися переважна кількість вітчизняних підприємств, все в більшій мірі концентрують увагу на конкурентних перевагах становлення такого підприємницького середовища, де суб'єкти господарювання здатні активно адаптуватися як до внутрішніх, так і зовнішніх викликів, вчасно проводити заходи запобігання кризовим явищам, формувати модель розвитку, що здатна на тривалий період гарантувати сталу динаміку показників економічного зростання. Зазначені складові підприємницької моделі зводяться до усвідомлення та реального втілення відповідної поведінки підприємств, що характеризується прагненням до постійного вдосконалення процесу поєднання факторів виробництва та управлінських рішень за допомогою зміни своєї свідомості, переорієнтації власної мотивації, спрямованості інтересів, ціннісних орієнтацій для яких майбутній сталий розвиток у швидкоплинному та мінливому підприємницькому середовищі повинен бути головним мотивом діяльності та моніторингу їхньої економічної ефективності. З огляду на перелічені вимоги формування сучасної моделі підприємництва саме інноваційні підходи, чинники, програми та концепції здатні вирішити це складне завдання і спрямувати ресурси розвитку підприємств на їхнє сприйняття та відповідність досягненням науково технологічного розвитку, високому рівню конкурентоспроможності. Під впливом інноваційних чинників відбувається не лише формування нової моделі виробничих відносин, нового типу підприємств, що мають практично невичерпний ресурс конкурентних переваг для перспективного постіндустріального ринку, а й відповідної особистості підприємця, що має адекватний інноваційний світогляд. У ході реалізації конкурентних переваг інноваційного типу відбувається перебудова свідомості і сприйняття нового підприємницького середовища в економіці всієї країни через його все зростаючий вплив, що формує принципово нову філософію підприємництва, основу на новітній інформації про підприємницький світ, де форми і методи його самовдосконалення на пряму залежать від використання інноваційних переваг розвитку.

Актуальність дослідження. З огляду на актуальність дослідження підприємницької моделі розвитку вітчизняних підприємств в умовах відкритості ринку нами ставилося за мету статті дослідити вплив саме інноваційних чинників вдосконалення підприємницького середовища та набуття підприємницькими структурами у процесі просування їхньої продукції інноваційного змісту відтворення своєї діяльності, формування відповідних переваг на ринку інноваційних підприємств.

Аналіз останніх досліджень. Хоча питання інноваційного підприємства і досліджувалося провідними науковцями як вітчизняного, так і закордонного простору, слід зазначити, що аналіз інноваційної моделі підприємницького середовища завжди вимагає творчого ставлення у контексті з'ясування нових важелів та механізмів впливу на формування конкурентних переваг суб'єктів ринкових відносин, особливих умов їхньої діяльності, прямого та опосередкованого впливу на реальний сектор економіки тощо.

У західній економічній літературі багато досліджень присвячується особливостям національних інноваційних стратегій підприємницьких структур залежно від інституціонального устрою та похідних від нього економічних відносин у підприємницькому середовищі. В роботах А.Телекота та П.Раміреса[1] увага приділяється впливу фінансових джерел інновацій, що тісно пов'язані з інституційними характеристиками національних інноваційних підприємств. Між інституційною та фінансовою складовою розвитку моделі інноваційних підприємств існує системний зв'язок завдяки якому інновації розглядаються як результат кумулятивних зусиль підприємств щодо мобілізації фінансового капіталу у рівень кваліфікації робочої сили, що втілює інтелектуальний капітал, тобто сукупності інституційної організації та фінансового забезпечення інноваційних підприємств. У ринково розвинутих країнах під інноваційним підприємством розуміють підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, у якого більше 70% обсягу його продукції (у грошовому вираженні) за звітний податковий період є інноваційними продуктами чи інноваційною продукцією.

Іншим аспектом зв'язку підприємницьких структур та інноваційних процесів на думку західних дослідників М.Гладера[2], А.Філіппе, Н.Блума, Р.Блундела, Р.Гріфіта, П.Ховіта[3] є можливість встановлювати тимчасову монопольну ціну інноватора продукції для формування прибутку за умов зростаючих виробничих витрат в період впровадження інновацій. Цей аспект дослідження також пов'язують із співвідношенням у національній економіці між великими та малими підприємствами у їхній здатності адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури із залученням інновацій, тобто становленням змішаної моделі підприємницького середовища.

Вітчизняні дослідники Ю.Бажал[4], Л.Федулова[5], А.Адаманова[6] та ін., як правило, аналізують діяльність підприємств різних форм власності щодо їхніх ринкових переваг у генеруванні та впровадженні інновацій, обґрунтовують доцільність функціональних форм діяльності інноваційних підприємств у вигляді інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, технополісів, технопарків тощо, де модель підприємницького середовища набуває конкретного науково-технічного змісту.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Погоджуючись із більшістю думок, як вітчизняних, так і іноземних дослідників стосовно сучасних проявів та впливів інновацій на різні моделі підприємницького середовища, нами у статті робиться акцент на результат функціонування інноваційної моделі конкурентного підприємства, що відповідає таким вимогам: функціонує в умовах середовища, де є реалізація (впровадження) об'єкта інтелектуальної власності, розробка інноваційного продукту підвищує вітчизняний науково-технічний і технологічний рівень розвитку як підприємства, так і споживача і він є більш конкурентоздатним, тобто має істотно вищі техніко-економічні показники. Інноваційна діяльність підприємства, що постійно і творчо спрямовує свої зусилля на досягнення конкурентних переваг призводить до створення продукту (чи надання послуги), що потенційно має не репродуктивний зміст, а отже розширює асортимент та зміст ринкової пропозиції, суттєво збагачує її.

Новизна. В статті пропонується розглядати та оцінювати інноваційну модель діяльності підприємства через так звану бінарну природу створюваного ним продукту (послуги), що з одного боку має конкурентний зміст, тобто напряду пов'язаний з певними показниками, реально втіленими в товарі перевагами над іншим товаром-аналогом, а з іншого – підвищує науково-технологічний рівень підприємства, зумовлюючи інноваційні переваги інституціонального характеру, що і надалі стимулюють його розвиток до самовдосконалення. Ці переваги ми відносимо до структурно-інноваційних, тобто таких, що мають вплив на подальшу модель розвитку підприємства з огляду інноваційності його функціонування.

Методологічне значення полягає у змістовній прив'язці рівня розвитку підприємницького середовища з досягненням ним рівня інноваційного становлення, реалізації на практиці такої філософії підприємницької діяльності, що унеможливує відмову від інноваційного стандарту розвитку, робить його безальтернативним у конкурентній боротьбі за споживача.

Викладення основного матеріалу. Застосування принципів та механізмів інноваційного розвитку в умовах неефективного функціонування значної частини вітчизняних підприємств є, одного боку, неадекватним з огляду на умови формування економічної політики становлення підприємницького середовища. Враховуючи природний, науковий та підприємницький потенціал України, детермінанти її розвитку – фактори виробництва, стан конкурентного середовища, економічної та соціальної інфраструктур, стратегій виробничої діяльності, які недостатньо розвинені, виникає нагальна необхідність перегляду моделі підприємницького середовища, яка б здатна була забезпечити конкурентоспроможність вітчизняних товарів і послуг з високою доданою вартістю. З іншого ж боку, системна підтримка та стимулювання державою суб'єктів підприємницької діяльності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, а також збільшення питомої ваги високотехнологічної продукції, можливі лише із залученням інноваційної діяльності. Широко відомі заходи впливу держави на розвиток підприємницького середовища, зміцнення його конкурентності мали б охоплювати і розширення ринків збуту для підприємств, і збільшення потреби підприємств у висококваліфікованих кадрах та забезпечення частки високопродуктивних робочих місць на вітчизняних підприємствах, і забезпечення внутрішнього виробництва потужним науковим потенціалом, що має стимулюватися збільшенням фінансування як фундаментальної, так і прикладної науки (включаючи залучення приватного капіталу, грантів тощо), створення на підприємствах сучасних науково-технологічних підрозділів для проведення досліджень та їх подальшої комерціалізації, і послідовний перехід вітчизняних підприємств до прогресивних технологій п'ятого та шостого технологічних укладів. Держава має підтримувати розвиток такої моделі підприємницького середовища, яка б базувалася на науково-технологічних засадах, передбачала б організацію на базі вітчизняних промислових осередків міжнародних дослідницьких центрів із наданням їм пільг в оподаткуванні, широко залучала б технічну кооперацію та новітні рівні спеціалізації; була б забезпечена комплексом сучасних інфраструктурних елементів з метою мінімізації витрат та оптимізації прийняття підприємницьких рішень. Важливим є стимулювання впровадження нових інформаційних технологій, що потребує розробки та реалізації загальнодержавної стратегії переоснащення підприємницького середовища більшості секторів економіки сучасними інформаційними технологіями; створення сприятливих умов організаційно-правового та нормативно-законодавчого функціонування різних форм науково-технологічного бізнесу. Слід зазначити, що лише цілеспрямоване, послідовне і комплексне застосування перелічених заходів дає можливість посилення інноваційного розвитку у моделі

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК У МОДЕЛІ СТАНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

національного підприємницького середовища, зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світових ринках.

Наш аспект дослідження в першу чергу стосується інноваційних переваг, а не загального комплексу заходів державного впливу на підвищення рівня конкурентоздатності вітчизняного підприємницького середовища. І тут важливу роль відіграють ті важелі інноваційного впливу, що безпосередньо впливають на якість, унікальність та перспективність створюваного підприємствами продукту, формування сегменту підприємств інноваційного розвитку у вітчизняній економіці. Забезпечення конкурентоспроможності моделі інноваційних підприємств можливо досягти, перш за все, реалізацією ресурсів на користь інноваційних підприємств, здійснивши для цього:

- антимонопольне регулювання підприємницького середовища для забезпечення реструктуризації національних підприємств усіх форм власності. Реструктуризація має здійснюватися з метою збільшення інноваційного прибутку, зменшення витрат, підвищення частки заробітної плати в ціні інноваційного продукту та інших заходів, що досягаються державою інструментами податкової політики;
- впровадження механізмів дієвої інноваційної мотивації зниженням ресурсовитрат на основі прямих і непрямих форм стимулювання з метою підвищення інноваційної складової вітчизняних товарів та послуг;
- вдосконалення економічних методів регулювання ринкової кон'юнктури для забезпечення пріоритетності формування та розвитку інноваційних підприємств;
- усунення цінового диспаритету на внутрішньому ринку України та світовими цінами на товари і послуги з метою попередження використання без належного відшкодування вітчизняних ресурсів (праці, сировини, капіталу тощо);
- забезпечення структурної перебудови вітчизняної економіки шляхом стимулювання ефективності інноваційного виробництва та підтримки наукоємних підприємств.

Середовище функціонування сучасних підприємств характеризується зростанням рівня динамічності та невизначеності, за яких значення інноваційних чинників лише зростає, набирає нової якості прояву стосовно прогнозованості та перспективності розвитку. Так, зокрема, подолання кризових явищ у підприємницькій діяльності можливо лише у разі розширеного відтворення інноваційного процесу і впровадження наукових розробок в усі етапи випуску продукції чи надання послуги. На сьогоднішній день багато питань підприємницьких інновацій в Україні залишаються не опрацьованими, носять фрагментарний характер через відсутність комплексних досліджень переведу підприємств на засади інноваційного розвитку. Держава, змінюючи акценти у забезпеченні подальшого економічного розвитку підприємств, зростанні їхнього потенціалу повинна досягти масштабного впровадження інноваційної діяльності, і створити потужну національну модель інноваційного розвитку підприємств, як чинника високої ефективності і надійності вітчизняної економіки. Досягти цього держава в змозі лише розробивши принципово нову економічну політику формування моделі підприємницького середовища інноваційного типу, створивши програму розвитку системи (теоретичної і практичної) інноваційного підприємства.

Процес розвитку інноваційного підприємства нерозривно пов'язаний з адаптацією виробничих структур до умов сучасного ринку. В той же час, адаптація є однією з умов розвитку, так як від вміння пристосовуватись до зміни умов функціонування в конкурентному середовищі залежить подальша перспектива й ефективність підприємницької діяльності. Проте це, як вірно зазначає Карпунь І.Н.[7, с.66], може бути лише пасивне пристосування, яке полягає тільки у маневруванні кількісними параметрами – виробничими потужностями, обсягами виробництва тощо. Активна економічна адаптація до змін передбачає адекватну відповідь на флуктуації середовища й автоколивання і включає певні продуктові, сировинні та організаційно-збутові інновації. При цьому стратегічною метою економічних суб'єктів є програмування ринку майбутнього, цільове формування його сегментів, створення власної зони монопольного впливу, що ґрунтується на технологічній і товарній унікальності, та закріпленні товарними знаками, патентами, ліцензіями, ноу-хау. Саме активна адаптаційно-інноваційна модель розвитку підприємств спонукає до якісних змін середовище їхнього формування, спрямовує їхню діяльність на якісну визначеність і саморозвиток у постійно плінному економічному середовищі.

Економічна політика держави, що прагне сталості економічного розвитку, поліпшення добробуту населення повинна активно опановувати інноваційні переваги моделі підприємницького розвитку, типу поведінки інноваційного підприємства і гарантувати позитивну динаміку економічного зростання. Таким чином, поняття розвитку асоціюється з прогресом, а його адаптаційна функція об'єктивно перебуває в органічній єдності зі змістом науково-технологічного оновлення виробництва, і в концентрованій формі відображає найважливіші й тісні ознаки, властивості та призначення інновацій [8,с.121].

Практика має широкий арсенал заходів заохочень підприємницького попиту до переваг використання інноваційних ресурсів. Не останню роль у моделі розвитку інноваційних підприємницьких структур відіграють зокрема і такі чинники як:

- формування інтегрованих господарських одиниць, здатних протистояти іноземним ТНК, бо саме великі підприємства є основними споживачами на внутрішньому ринку;

- проведення дієвої і наполегливої антимонопольної політики з метою недопущення монополістичної практики, мінімізація можливостей отримання монополістичних надприбутків;
- посилення фінансово-економічного тиску на підприємства із матеріало- та енергомістким і шкідливим виробництвом, що має підштовхувати їх до активнішого запровадження технологічних нововведень [9,с.29].

Залучення інноваційного розвитку у становленні вітчизняної моделі підприємницького середовища є на сьогодні більш важливим аргументом, аніж ефективне використання існуючих виробничих ресурсів. Існуючі на підприємстві інформація і знання менш важливі, аніж здатність цих суб'єктів до генерації стратегічно важливих новітніх технологічних підходів і управлінських рішень, що потім матеріалізуються в інноваційній діяльності. Низький рівень конкурентності більшості вітчизняних наукомістких виробництв з високою доданою вартістю на старій структурній основі та ціновій паритетності фактично вже вичерпані. А отже головною умовою забезпечення і підтримання протягом тривалої перспективи стабільного стану розвитку підприємств є високий рівень ефективності їхньої техніко-технологічної бази, основних засобів і рівня людського ресурсу, що реально досягається становленням інноваційної моделі підприємницького середовища в Україні. Інноваційний розвиток на підприємстві забезпечує окрім практичного впровадження досягнень НТП, що надає переваги над іншими підприємствами, ще й їхню успішну комерціалізацію і широке розповсюдження. А отже стає безперервним процесом навіть після впровадження інновацій, оскільки з комерціалізацією та дифузією нововведень вони продовжують вдосконалюватися, стають більш ефективнішими, набувають нових споживчих властивостей, отримують нові можливості застосування, а відтак завойовують нові ринки збуту.

Висновки. Залучення та ефективне використання моделі інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, комплексу переваг, що вона формує надає останнім суттєві пріоритетні позиції на ринках високо технологічної продукції. Інноваційні переваги стимулюють економічний розвиток підприємницького середовища через прямий і опосередкований вплив на рівень наукоємності вітчизняного виробництва, прискорюють модернізацію низькотехнологічних та техноємних підприємств з незначною переробкою продукції і невеликою доданою вартістю кінцевої ціни товару чи послуги, надають імпульс подальшому розширеному відтворенню та якості функціонування вітчизняної економічної системи.

Перспективи використання результатів дослідження полягають у необхідності широкого впровадження інноваційних засад у моделі підприємницького середовища, де діяльність виробничих структур напряму пов'язана з високотехнологічною наукомісткою продукцією, формує високий рівень їхньої конкурентності, має перспективу завоювання нових ринків через вирішення завдань адаптації та структурної перебудови підприємницької діяльності.

Література:

1. *Tylecote A., Ramires P.* Corporate governance and innovation: The UK compared with the US and 'insider' economics- Research Policy 35(2006).-P.160-180.
2. *Glader, Marcus.* Innovation Markets and Competition Analysis: EU Competition Law and US Antitrust Law. – Edward Elgar Publishing, 2006.-P.123-142.
3. *Competition and Innovation: an Inverted U Relationship / Aghion, Philippe, Nicholas Bloom, Richard Blundel, Rachel Griffith, Petter Howitt.*-2002.-PP. 541-562.
4. Бажал Ю.М. Знаннева економіка: теорія і державна політика // Економіка і прогнозування. – 2003.-№3.- С. 12-16.
5. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика /За ред. д-ра екон. наук, проф. Федулової Л.І. –К.: Основи, 2005.- 549с.
6. Адаманова З.О. Інноваційні стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія. – Сімферополь: Кримське навчально-педагогічне державне видавництво, 2005.- 504 с.
7. Карпунь І.Н., Хом'як М.С. Інноваційний розвиток суб'єктів господарювання: методологія формування, механізм реалізації: Монографія.-Львів: Львівський державний інститут новітніх технологій та управління імені Вячеслава Черновола, 2009. – 432с.
8. Росоха В.В. Інноваційні процеси економічного розвитку в контексті інституційного забезпечення // Актуальні проблеми економіки.-2006.-№6(60).-С.119-129.
9. Амоша О. Роль уряду у формуванні інноваційного розвитку економіки // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - № 8 (62). - С.23-32.